

Zeki Hakan SİDALI

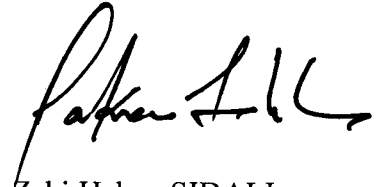
Mersin Milletvekili

Çevre Komisyonu Üyesi

Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi Türk Delegasyonu Üyesi

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI'NA

Aşağıdaki sorularımın T.C. Cumhurbaşkanı Yardımcısı Sn. Fuat OKTAY tarafından yazılı olarak cevaplandırılmasını arz ederim. 06.11.2020



Zeki Hakan SİDALI
Mersin Milletvekili

Polipropilen; otomotiv sanayinde kullanılan parçalardan, tekstil ve yiyecek paketlenme alanına kadar hemen hemen her türlü plastik ürünün ham maddesi olan termoplastik bir polimerdir. Polipropilen 2016 yılı itibari ile yıllık tüketiminin %97'si ithalat ile karşılanan ve ülkemize yıllık 2,5 milyar dolar cari açığa neden olan bir maddedir. Polipropilen talebi 2013-2017 arasında miktar bazında yılda ortalama % 11,5 değer bazında ise % 1,4 artarak 2017 yılında 2,11 milyon tona ve değer bazında 2,69 milyar dolara ulaşmıştır. Bu nedenlerle yıllık 11 milyon ton plastik üreten bir plastik endüstrisine sahip olan Türkiye'de son yıllarda hammaddenin üretimine yönelik çabaları artırmıştır.

Bu kapsamda "26.11.2018 tarih ve 385 karar sayısı ile çıkarılan Cumhurbaşkanlığı kararnamesi" ile CFS Petro Kimya şirketine Mersin'de polipropilen üretim tesisi kurmasının önü açılmıştır. Kararname projenin "Yatırımlara Proje Bazlı Devlet Yardımı Verilmesine İlişkin Karar'a" göre devlet desteğinin verilmesi amaçlamıştır. Proje, açıklandığı dönemde 19 "süper ve stratejik yatırım" teşvikli projeden birisi olarak bilinmektedir. Proje ilk açıklandığında yatırım miktarı 5 milyar 319 milyon lira, istihdam hedefi 20'si nitelikli olmak üzere 1.000 kişi olarak hedeflenmiştir. Fakat ekonomik kriz etkisi ile son durumda projenin sabit yatırım tutarı 1,4 milyar dolar yani 7 milyar 952 milyon lira olarak belirlenirken, inşaa aşamasında 3.000 kişiye, işletme aşamasında ise 400 kişiye istihdam sağlayacağı öngörülmüştür. Bu durumda proje daha hayata geçmeden 600 istihdam kaybı yaşanmıştır. Proje kapsamında; KDV istisnası, gümrük vergisi muafiyeti, KDV iadesi, kurumlar vergisi indirimi (%100), sigorta primi işveren hissesi desteği (10 yıl), gelir vergisi stopajı desteği (10 yıl), nitelikli personel desteği, faiz veya kar payı desteği, enerji desteği verilmesi planlanmıştır.

Proje kapsamında tesisin yıllık 500.000 ton üretim kapasitesinin olması hedeflenmiştir. Yani toplam tüketimin %25'inin bu tesis ile karşılanması amaçlanmıştır. Projenin hayata geçirilmesiyle polipropilen ithalatının azaltılarak cari açığın azaltılması ve katma değeri yüksek yeni ürünlerin üretilmesine zemin hazırlanması hedeflenmiştir.

Proje sahası; batı istikametinde Mersin Serbest Bölgesi ve 5 km mesafede Mersin Uluslar arası Limanı, doğu istikametinde ise kuşuçuşu yaklaşık 60 m mesafede Karaduvar Mahallesi, 800 metre mesafede Karaduvar Balıkçı Barınağı bulunmaktadır. Sahanın kuzey istikametinde kuşuçuşu yaklaşık 500 metre mesafeden D-400 karayolu ve demiryolu ile 3 km yarıçaplı alanda Özgürlük, Çilek, Çay ve Şevket Sümer Mahalleleri bulunmaktadır. Sahanın doğu istikametinde kuş uçuşu yaklaşık 2,5 km mesafede Mersin Atıksu Arıtma Tesisi, kuşuçuşu yaklaşık 1,5 km mesafede Ataş Rafinerisi bulunmaktadır.

Ayrıca; proje sahasının doğu istikametinden ve kuş uçuşu yaklaşık 2,5 km mesafede sürekli akış gösteren Deliçay geçerken, kuş uçuşu yaklaşık 10 km uzaklıkta Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından ilan edilen Mersin Tarsus Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi vardır.

Tesise konu olan bölge; Çukurova havzasının batısında, Tarsus ile Mersin arasında bulunan Karaduvar, Karacailyas, Kazanlı, Adanalıoğlu mahallelerine komşudur. Bu mahalleler 2012 öncesinde kırsal alan özelliği taşıyan belde belediyeleri olup Mersin'in en verimli tarım alanlarıdır. Bu alanlarda Türkiye'nin yeşillik ve sebze talebi (maydanoz, marul, ıspanak, pırasa, kabak vs) karşılanmaktadır. Son 50 yılda bu tarım alanları sanayi tesislerinin akınına uğramıştır; 1962'de ATAŞ rafinerisi, 1972'de Akdeniz Gübre (1989'da TEKFEN şirketine satılarak Toros Tarım adını almış), 1975'ten itibaren Soda Sanayi ve Kromsan fabrikaları yukarıda adı geçen köylerin verimli tarım arazileri üzerine kurulmuştur. Bu gelişmelere rağmen hala Karaduvar'da balıkçılık ve tarım, Karacailyas, Kazanlı ve Adanalıoğlu'nda tarım-seracılık devam ettirilme eğiliminde olup, kirletici ağır sanayiye karşın bölge özellikle tarımsal üretimde hala hatırı sayılır bir paya sahiptir.

Proje polipropilen ithalatını azaltmayı amaçlamaktadır. Ancak onun üretimini sağlayabilmek için propan gazının ithalatını artırmak gerekecektir. 500.000 ton polipropilen üretebilmek için en az 650.000 ton sıvılaştırılmış propan alınması gerekmektedir. Yatırımcı şirket propan gazının yurt içinden temin edilmesini arzu ettiklerini ifade etmekte bunu da "belirli bir standart ve fiyat açısından rekabetçi olmak" gibi iki farklı özelliğe bağlamaktadır. Ancak yaptığımız araştırmalara göre tam da bu konu ile ilişkili olarak "16.09.2019 tarih ve 1542 karar sayısıyla bir Cumhurbaşkanlığı kararnamesi" çıkarılmıştır. Kararname ile polipropilen tesislerinde kullanılmak üzere ithal edilecek olan propan gazlarında özel tüketim vergisi sıfıra indirilmiştir. Tesisin kuruluşuna konu olan ve tesisi gümrük vergisinden muaf tutucu teşvikler içeren "26.11.2018 tarih ve 385 karar sayısıyla çıkarılan Cumhurbaşkanlığı kararnamesi" de hatırlandığında mevcut tesisin propan gazını yurt içinden temin değil yurt dışından ithal edeceği dolayısıyla cari açığı artıracığı öngörülmektedir.

Yatırımcı şirkete göre; ithal edilecek sıvı propan, -42°C'de taşıma yapabilecek standartlarda ve ekonomik olması açısından çok büyük kapasiteli gemiler ile deniz yolu kullanılarak getirilecektir. Tesise deniz yolu ile ham madde olarak getirilecek sıvı propan, gemiden propan depolama tanklarına alınacaktır. Proje çalışmalarının tamamı kara tarafında gerçekleştirilecek olup, deniz tarafında herhangi bir çalışma gerçekleştirilmeyecektir.

Yatırımcı şirket ÇED başvuru dosyasında; "ÇED Sahasının Mersin-Adana Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Mersin İli Revizyonu haritasına göre Serbest Bölge, Sanayi ve Depolama Alanı ve 1.Derece yol alanı olarak tanımlanan alanda kaldığını ifade etmiştir. Bu durumda aslında Çevre Düzeni Planında proje alanının bir kısmının (toplam alanın %40'ı) Serbest Bölge için Gelişim Alanı olarak tasarlandığı, geri kalan kısmının ise (toplam alanın %60'ı) Sanayi İçin Depolama Alanı olarak düşünüldüğü ifade edilmektedir. Polipropilen tesisi ile yatırımcı şirket bu alanın tamamına tek başına sahip olurken zaten süper teşvik ile yola çıkmış olan projenin başka teşviklerden de yararlanabilmesi için bu alanın Özel Endüstri Bölgesine dönüştürülmesini talep etmektedir.

10. Kalkınma Planında bu alanda 4 milyon TEU liman kapasitesi ile Türkiye'nin en büyük konteyner limanı olması beklenen Mersin Konteyner Limanının yapılması

hedeflenmiştir. Ancak 10. Kalkınma Planında Mersin’de yapılacağı ilan edilen konteyner limanı ifadesi 11. Kalkınma Planında yerini Doğu Akdeniz ifadesine bırakmıştır. Dolayısıyla limanın nereye yapılacağı belirsiz bir hal almıştır.

Yatırımcı şirket ÇED başvuru dosyasında; “...proje sahası için yer alternatifi bulunmamaktadır.” demiştir. Ancak bu önerme tartışmaya oldukça açıktır.

Bu bilgiler ışığında;

- 1- Başkanlığınıza göre proje ile polipropilen ithalatı ne kadar azalacak, propan ithalatı ne kadar artacaktır? Bu konudaki değersel karşılaştırma nedir?
- 2- Başkanlığınıza göre proje ile cari açığın değersel açıdan azalacağı iddiası doğru mudur?
- 3- Başkanlığınıza göre proje ile cari açığın değersel miktarı değil yalnızca konusu mu değişecektir?
- 4- Başkanlığınıza göre proje kapsamında yeni bir liman yapılmayacak mevcut liman kullanılacaksa böyle stratejik bir yatırım için neden Mersin-Tarsus Organize Sanayi Bölgesi düşünülmemektedir? Bu tesis niçin deniz kıyısına yapılmak istenmektedir?
- 5- Başkanlığınıza göre propan ithalatı için çok büyük kapasiteli gemilere ihtiyaç olduğu düşünüldüğünde bu gemiler için Mersin Limanında ikmal yapmak uygun mudur?
- 6- Mersin Limanı propan ithalatına uygun değilse bu ikmal nasıl ve nerede sağlanacaktır? Bu durum yatırıma ait özel bir limanı gerekli kılacak mıdır?
- 7- Başkanlığınız propan ithalatı için polipropilen tesisine yeni bir liman yapma izni verecek midir?
- 8- Başkanlığınız 10. Kalkınma Planında Mersin’de yapılacağı ilan edilen Mersin Konteyner limanı projesinden vazgeçmekte midir?
- 9- Başkanlığınız 11. Kalkınma Planında Doğu Akdeniz’e konteyner limanı yapacağını Doğu Akdeniz ifadesi ile de Mersin’i kastettiğini ifade etmiştir. Yatırıma konu olan bölgenin kıyısına konteyner limanı yapılacaksa geride kalan karasal bölgeye niçin polipropilen tesisi kurulmasına izin verilmektedir?
- 10- Başkanlığınıza göre Karaman Mersin Özel Ekonomi Bölgesi, Trans Asya Demiryolu gibi önemli ticaret yollarının stratejik bağlantı noktası olması hedeflenen Mersin Konteyner Limanı projesinin yaratacağı istihdam polipropilen tesisi için yapılacak özel limanın yaratacağı istihdamdan daha mı az olacaktır? Başkanlığınızın Mersin’in istihdam kaybına ilişkin görüşü nedir?
- 11- Proje için niçin alternatif yer önerileri üzerinde bir değerlendirme yapılmamıştır?
- 12- 1986 yılında faaliyete giren Mersin Serbest Bölge Türkiye’nin ilk serbest bölgelerinden birisidir. 2019 yılı itibarıyla yıllık 2,5 milyar dolarlık ticaret hacmi, 417 firma, 11.001 kişilik istihdam yapısı ile Mersin için önemli bir yatırım alanıdır. MESBAŞ yanı başında bulunan alanı genişleme alanı olarak uzun zamandır istemektedir. Başkanlığınıza göre Mersin’e yapılacak olan polipropilen yatırımı Serbest Bölge gelişim alanından daha fazla mı istihdam sağlayacaktır? Başkanlığınızın Mersin’in istihdam kaybına ilişkin görüşü nedir?
- 13- Hem Serbest Bölge için hem de Mersin Uluslararası Limanı için yeni depolama alanlarına ihtiyaç vardır. Mevcut alan polipropilen tesisine tahsis edilirse başkanlığınız Mersin Serbest Bölge ve Mersin Uluslararası Limanın genişleme alanı ihtiyacını nasıl karşılamayı öngörmektedir?
- 14- Polipropilen üretim tesisi ağır kimyasal ürünlerin üretilbileceği İzmir Aliağa gibi bir organize sanayi bölgesinde kurulması gerekirdi. Başkanlığınıza göre ağır

kimyasal üretimi için uygun alt yapısı olmayan proje alanı yer seçimi açısından doğru mudur?

- Başkanlığınız proje yer seçimi için niçin Adana Ceyhan Endüstri bölgesini seçmemiştir?
- 15- Başkanlığınıza göre polipropilen yatırımı ağır kirlilik oluşturan sanayi alt yapısı ile Mersin Limanının verimliliğini etkileyecek midir?
- 16- Polipropilen yatırımı zaman içerisinde Dumlupınar Caddesinin batısından kalan yerleşim alanlarını kamulaştırılacaktır. Bu duruma yönelik bir takım satın almalar şimdiden başlamıştır. Bu alan tesis için genişleme alanı olması, tesisin bölgede yaratacağı hava kirliliği, tarım ve balıkçılığa vereceği zararlar aşamalı bir şekilde bölgedeki nüfusun göç etmesine neden olacaktır. Göçten birinci derecede Karaduvar, Karacailyas ve Kazanlı bölgeleri etkilenecektir. Başkanlığınızın polipropilen yatırımının bölgedeki göçü teşvik edeceğine dair etki analizi mevcut mudur?
- 17- Polipropilen tesisin üreteceği kirli hava bölgede etkili olan rüzgârlarla birlikte kirliliği Özgürlük, Çay, Çilek ve Cumhuriyet gibi kuzey mahallelere taşıyacak buradaki halkın sağlığını tehdit edecektir. Dolayısıyla tesisin doğusunda yer alan Karaduvar, Karacailyas ve Kazanlı bölgeleri ile Arap kökenli vatandaşlarımız, kuzeyinde yer alan Özgürlük, Çay, Çilek ve Cumhuriyet mahalleleri ile Kürt kökenli vatandaşlarımız bu tesisten olumsuz etkilenecektir. Başkanlığınızın polipropilen yatırımının bölgede soylulaştırma projesine dönüştüğü, sosyal uyumu azalttığına ilişkin bir etki analizi mevcut mudur?
- 18- Son 10 yılda Akdeniz ilçesi 28.198 kişi ile nüfusunun %9,7'lik kısmını Toroslar, Yenişehir ve Mezitli gibi ilçelere kaybetmiştir. Aynı dönemde Mezitli'de nüfus artışı %56,6 ile +73.790 kişi, Yenişehir %38,6 ile +74.079 kişi, Toroslar ise %9,9 ile +27.158 kişi olmuştur. Polipropilen tesisi yine göçün yönü olan Akdeniz'den Toroslar, Yenişehir ve Mezitli ilçelerine göçü artıracaktır. Karaduvar, Karacailyas ve Kazanlı bölgelerinde yaşayan balıkçılık ve tarım işçiliği dışında mesleki becerileri kısıtlı olan insanlar göç edecekleri ilçelerde nasıl hayata tutunacaktır?
- 19- Başkanlığınız polipropilen yatırımının doğurduğu göç olgusunun; Mersin'de kentsel entegrasyon, kent güvenliği, kentsel yoksulluk ve işsizliğin artması gibi pek çok soruna domino etkisini analiz etmiş midir?
- 20- Başkanlığınız yatırıma konu olan polipropilen tesisinin Mersin'in trafik sorununa etkisini analiz etmiş midir?
- 21- Geçtiğimiz aylarda Lübnan'ın Beyrut Limanında gübre deposunun patlaması sonucu çok büyük bir iş kazası meydana gelmiş ve Lübnan ekonomisi ağır bir yıkım yaşamıştır. Başkanlığınız Mersin'in plansız sanayi yatırımlarını göz önünde bulundurduğunda liman, serbest bölge, Ataş rafinerisi ve soda kimya sanayinin ortasında kentin merkezinde bir gübre fabrikasının olduğunu ve bir petrokimya sanayisi olan polipropilen yatırımının da buraya yapılacağını dolayısıyla Beyrut patlaması riskinin Mersin için de geçerli olabileceğine dair bir is analizi yapmış mıdır?